

اكادميسين شرعى جوزجانى

از خاطرات حزبى

تجلیل از نخستین سالگرد حزب دموکراتیک خلق افغانستان

قرائت یک شعر حماسی اوزبیکي درین
محفل، ممثل سیاست حزب مبتنی بر
تساوی حقوق فرهنگی ملیتها بود

یک سال پس از تاسیس حزب د خ ا در اول جنوری سال 1965 در منزل نور محمد تره کی، به تاریخ اول جنوری سال 1966 در همان اتاقي که کنگره موسس دایر شده بود، نخستین سالگرد حزب دموکراتیک خلق افغانستان برگزار شد. در محفلی که بدین مناسبت از طرف منشی عمومی حزب ترتیب یافته بود تمام اعضای اصلی و علی البدل کمیته مرکزی حزب اشتراک داشتند

نور محمد تره کی منشی عمومی حزب ضمن صحبت افتتاحیه نخستین سالگرد حزب دموکراتیک خلق افغانستان را به هیئت رهبری و بالوسیله آنها به تمام اعضای حزب تبریک گفت و پیرامون اهمیت تاریخی کنگره موسس صحبت کرد و اظهار امیدواری نمود تا رهبری و اعضای حزب بتوانند راه پر افتخاری را که بر گزیده اند، تا سرحد پیروزی موفقانه طی نمایند. پس از صحبت‌های برخی از اعضای رهبری، من یک شعر حماسی را که به همین مناسبت با عنوان «کشتی نجات» به زبان اوزبیکي سروده بودم دکلامه کردم

و ترجمه درى آنرا بارق شفيعى به شيوه جالب خودش قرائت كرد. استقبال از مضمون حماسى و روحيه رزمى شعر عالى بود و با شور و هيجان پذيرفته شد و كمينه را افتخار بخشيدند. متن شعر و ترجمه درى : آنرا ذيلا به خوانندگان محترم تقديم ميدارم

نجات كيمه سى

،حيات نينگ او قيانوسيده چابقونلر
هورا تارتيب چاپيشه دى هر تمان
خطر تولقينلر ي تاغلر يورگنديك
،تينيمسيز توقنه شيب تينمى بير زمان
حادثه لر پره تور

،باسگن هر تماننى قاره تومنلر
ياغه دى هولوتدن قاره جاله لر
،پارلب تورگن قوتلوغ قوياش ياروغى
،اسمانده گى پارلاق ي ولدوزلر نورى
بيته آلمس بو بيرگه

،شاول – له گن قنتيق شمال ني ننگ سيسى
هر زمان توفاندن بيره دى خبر
،اژدهالر كى قرا تولقينلر
يوتماق اوچون امانسيه ز آغيز اچر.
،اوشبو دينگيزده كوپ كيمه لر سينگن
بو تولقينلر كوپ كيشيلرنى يوتگن

،دينگيز نينگ اورته سيده
،قنتيق پولات كى، محكم تاغ كى
،صلابتلى، عظيم بير آلتين كيمه
،بيرتيب كوكسى بيلن تولقينلر كوكسى ن
يول اچه دى نجات ساحلى تامان

كيمه چيلر شهامتلى بيگيتل
،الامانلر، قورقوسيز قهرمانلر
،يوركلر يترددن اثرسيه ز
ارسلانلر، ي ولچيلر، پهلو انلر

کوتریلگن کوک ساری
نجات قیزیل بیراغی

دموکراتیک

بیرق اوزره یازی لگن
بو خلق نینگ آلتین نجات کی مه سی
پرتیه باشلیگیده
ایول آچه دی اولوغ ظفر لر تامان

ترجمه شعر به زبان دری

کشتی نجات

در اوقی انوس بیکران زندگی تند بادهای سهمگین، خروشان و هورا کشان هر سو می شتابند
امواج پر تلاطم خطر به مثابه کوههای عظیمی که از جا بجنبند، با هم تصادم میکنند و حوادث می آفرینند
هر طرف را دمه غلیظ پوشانده، از ابرها ژاله های سیاه میبارد. نور فیض بخش خورشید درخشان و
روشنی ستارگان پر تلالوی آسمان نمیتواند اینجا راه پیدا کند
، غرش سهمگین بادهای تند، هر لحظه از وقوع طوفان خبر میدهد
امواج سیاه خروشان به مثابه اژدرهای وحشتناک، بیرحمانه برای بلعیدن دهان باز میکنند
!چه بسا کشتی ها که درین اوقی انوس در هم شکسته و چه بسا انسانها که در کام این امواج فرورفته اند
اما در وسط اوقی انوس، کشتی زری نه صلابت پولاد و مستحکم چون کوه با سینه خود قلب امواج را
می شکافد و به سوی ساحل نجات راه می گشاید
ملوانان و دریانوردان همه جوانان جسور و با شهامتند
همه تهمتتان و قهرمانان بی ترس و هر اسند
ذره ای از تردد هم در دلهایشان راه ندارد
همه دلیر همچون شیر و رهگشایان پهلو اندند
بیرق سرخ نجات بر فرز کشتی برافراشته شده
روی بیرق نوشته اند

این کشتی نجات خلق است که به پیشاهنگی حزب دموکراتیک بسوی اهداف بزرگ راه می پیماید

طی یک سال گذشته در حیات حزبی کارهای مهمی انجام یافته و دست آوردهای چشمگیری به دست آمده بود. تسوید «مرام دموکراتیک خلق» بر اساس رهنمودهای کنگرهٔ موسس حزب و تصویب آن در جلسهٔ پلنوم وسیع کمیتهٔ مرکزی بزرگترین دست آورد حزب بود. مرامنامه که چهار بخش امور سیاسی، امور اجتماعی، امور اقتصادی و امور فرهنگی را دربر می‌گرفت، نخستین برنامهٔ علما تنظیم شدهٔ یک سازمان سیاسی بود که اصول تشکیل یک حکومت ملی و دموکراتیک و طرق عبور جامعه از مراحل عقبماندهٔ فیودالی به مراحل نوین دموکراتیک را ارائه میداد.

در مرامنامه که بر اساس تحلیل علمی شرایط ملی و بین‌المللی نوشته شده بود، ضمن تعیین موازین رشد فرهنگی جامعه و مبارزه بر ضد هرگونه ستم ملی در جهت تامین اتحاد و همبستگی تمام اقوام زحمتکش افغانستان برای اولین بار ضرورت تامین حقوق فرهنگی ملیتهای محروم کشور، زمینه سازی برای رشد زبان و ادبیات آنها و عملی سازی آموزش به زبان مادری شان تضمین گردیده بود. چنانچه در ماده یکم امور فرهنگی تصریح میشود: 1 - تعمیم و اجرای تعلیمات اجباری همگانی و مجانی ابتدایی بزبان مادری فرزندان کشور در سرتاسر مملکت بعد از سن 7 سالگی (پسر و دختر) بدون تبعیض، و در ماده 6 تاکید میگردد: به مقصد انکشاف زبان و کلتور خلقها و اقوام مختلف مملکت و غنای فرهنگ ملی افغانستان و به منظور ترقی و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی خلقهای آن حصص و ولایات که عقب گذاشته شده اند، تدابیر جدی و عملی اتخاذ میگردد.

باید گفت که نقش طاهر بدخشی به صفت عضو فعال کمیتهٔ تحریر در گنجاندن موارد مربوط به فرهنگ ملی و ستم ملی برجسته و شایان تقدیر بود. من و شهرالله شهپر درین زمینه با بدخشی فکر مشترک داشتیم و پیوسته تبادل نظر میکردیم.

دست آورد دوم، تأسیس هفته نامهٔ «خلق» در ماه حمل سال 1345 شمسی به امتیاز نور محمد تره کی منشی عمومی حزب و مدیر ریت مسئول محمد حسن بارق شفیع بود که با نام (خلق) ناشر افکار دموکراتیک خلق) نشر میشد و عنوان آن رنگ سرخ داشت.

نشر مرام دموکراتیک خلق در شماره های یکم و دوم آن طی 8 صفحه در یک شماره به تیراژ ده هزار نسخه به روز دوشنبه 22 حمل سال 134 (11 اپریل 1966) و توزیع و فروش آن توسط کدوهای حزبی با استقبال غیر منتظره از طرف روشنفکران و مردم مواجه شد. چون تقاضا زیاد بود، مرامنامه به تیراژ ده هزار نسخهٔ دیگر از نشر کشیده شد. شاید در تاریخ کشور هیچ نشریه ای با این تیراژ بلند (20 هزار نسخه) با شور و هیجان از طرف مردم استقبال نشده باشد. افسران اردو خواهش میکردند تا جریده را قات کرده در جیب شان بگذارند.

این استقبال بی سابقه مقامات حکومتی و حلقات اشرافی را به تسویدش انداخت و بدون درنگ با تبلیغات وسیع زهر آگین و نشر جرائد شخصی سرکاریه تخطئه افکار ورد اندیشه های علمی خلق آغاز کردند. جریدهٔ «مردم» از طرف یک خانوادهٔ محمد زایی و جریدهٔ «مساوات» از طرف میوندوال صدر اعظم وقت دو نشریه ای بودند که برای مقابله با «خلق» و رد مفکوره های علمی آن به میدان مبارزهٔ علنی قدم گذاشتند. اما هیچ کدام آنها پیام ملی، ارزیابی علمی و محتوای سیاسی قابل قبول برای مردم نداشت و

نتوانست علاقمندانی برای خود پیدا کند. روشنفکران میدانستند که این نشریه ها از کجا آب میخورد و به سود که خدمت میکند

در دوران طولانی استبداد که برای تاجر اندیشه و انجماد فکری زمینه سازی میکرد و هر نوع حرکت روشنگرانه را در نطفه خفه میساخت، جریده «خلق» یگانه روزنه ای بود که نور معرفت و دانش نوین از آن میتابید و قاطبه روشنفکران بخصوص نسل جوان را بسوی خود میکشاند

سر از شماره سوم علاوه بر ارزیابی های سیاسی و توضیح طرق وصول به اهداف و آرمانهای حزب و پاسخ به اتهامات مخالفان، سلسله مقالات علمی تحت عناوین «اصطلاحات و مقولات اجتماعی» به قلم م. ط. بدخشیو «علم و فلسفه نو» به قلم داکتر شاولی و نوشته های سید اسی بقلم بیرک کارمل ادامه یافت و علاوه بر اشعار بارق و لایق به زبانهای دری و پشتو، دو قطعه شعر بزبان اوزبیک از شرعی جوزجانی (یکی با تخلص ایلدرم) و یک قطعه شعر بزبان تورکمنی با تخلص «فر» (هوراز) از اندخوی بود به چاپ رسید که ممثل سیاست فرهنگی واقعبینانه حزب و اعتراف به حقوق فرهنگی ملیتهای باهم برادر کشور بود

مخالفان تبلیغات خود را بر ضد جهان بینی علمی حزب و ارزیابی آن از شرایط ملی و بین المللی که در پرتو اصول علمی متکی بر حقایق تاریخی انکارناپذیر صورت میگرفت، متوجه ساخته بودند و کلمه خلق را به مثابه یک کلمه وارداتی بیگانه تقبیح میکردند و برای آن مفهوم ضد ملی میتراشیدند. اما پاسخ هیت تحریر «خلق» برای آنها متکی بر دلایل علمی مستند و غیر قابل انکار بود. بطور مثال موارد بی شمار استعمال لفظ خلق را در ادبیات و زبان مردم با امثله و شواهد روشن از شاعران بزرگ چون «طریقت بجز خدمت خلق نیست» از سعدی نشان میدادند

توقیف جریده خلق

در مدت بیش از یک ماهی که هفته نامه خلق انتشار می یافت، پیوسته به تب و تاب مخالفان افزوده میشد و هر روز اتهامات تازه ای بر حزب و نشریه آن می پستند. باری چند تن از اعضای مشرانو جرگه با این ادعا برآمد کردند که گوید نشرات جریده خلق «بر ضد دین اسلام و قانون اساسی» می باشد و نشرات آن در شهر تشویش و نگرانی خلق کرده است. اما یک تعداد از سناتوران وطنپرست از جمله سناتور شهید مولوی عبدالحکیم سرپلو هم فکران او که به ماهیت این برچسب ها پی برده بودند، به شدت این اتهامات را رد میکردند و آنها را بی اساس میدانستند و در آن هیچگونه مخالفتی با اسلام نمیدیدند

جریده خلق با نشر مقالاتی تحت عناوین «دین اسلام و قانون اساسی» و «خلق از خود دفاع میکند» به این اتهامات واهی پاسخهای منطقی دندان شکن داد و بی پایه بودن اینگونه ادعاها را با دلایل علمی به اثبات رسانید. اما هدف دشمن و گردانندگان دموکراسی قلابی ظاهر شاه معلوم بود. آنها که حتی تحمل خواندن یک سطر «خلق» را هم نداشتند میخواستند این نشریه را که نمودار یک نهضت مترقی نوین و ادامه دهنده راه مبارزات ضد استبداد و پیکار ضد استعماری بود، از گلو خفه سازند. همین بود که روزی منشی عمومی حزب دموکراتیک خلق افغانستان نور محمد تره کی از طرف صدر اعظم نوکار محمد هاشم میوندوال به صدارت خواسته شد. تره کی بعد از اخذ نظر کمیته مرکزی حزب به صدارت رفت و با صدر اعظم ملاقات کرد. میوندوال بعد از یک سلسله جر و بحث با تره کی از او میخواست تا نشر جریده خلق را بی

سر و صدا متوقف سازد، زیرا جامعه تحمل اینگونه نشرات تشویش آور و خلاف قانون را ندارد. اما تره کی از موقف اصولی و قانونی نشرات خلق دفاع کرده تاکید کرده بود که شما حتی یک کلمه ضد قانون هم در مقالات ما یافته نمیتوانید. مردم به نحو بی سابقه ازین جریده استقبال کرده و مضامین آنرا با شور و ولع میخوانند. نشرات خلق فقط برای محافل حاکم تشویش آور است، نه برای مردم. ما نشرات خود را متوقف ساخته نمیتوانیم. اگر آنرا خلاف قانون و ارزشهای ملی میدانید، خود شما آنرا مصادره کنید.

نتیجه معلوم بود. بر اساس فیصله مشرانو جرگه تمام مقالات شماره هفتم جریده «خلق» را که برای نشر به مطبعه سپرده شده بود، از زیر ماشین کشیده مصادره کردند و در عمل نشان دادند که دموکراسی تاجدار به پیشی زی هم نمی ارزد و چون برای فریب مردم عرضه شده، هی چگاهی مورد تطبیق قرار نخود گرفت.

آری به هفته نامه «خلق» مجال نشرات بیشتر را ندادند، اما نتوانستند جلو نشر اندیشه های پیشرو علمی و ایده های انساندوستانه آنرا بگیرند.

«خلق» با نشرات کوتاه مدت اما پر محتوای خود چون مشعلی فروزان راه مبارزات ضد استبداد سلطنتی و ضد استعماری را روشن ساخت و به مثابه یک منبع الهام، امید به پیروزی را در قلب و روح جوانان زنده نگهداشت و ایده های آن توسط جریده «پرچم» ادامه یافت، تا این که سر انجام به پیش آهنگی حزب د.خ. اکاخران چند صد ساله بیداد و ستم منهدم گردید.

«دو قطعه شعر اوزبیکی نشر شده در جریده «خلق»

شعرازیبکی :
ینگگی زمان

ترا نه سی

سلام ینگگی ییل، ای ینگگی لیکنی ایلچی
سی!

سینی یازینگده ،

سیتی یشنگن بهار ینگده ،

حیات بخش قویاشینگک جهانگه
ساجکی نور

بونوردن ، قوت ،

بونوردن ، الهام ،

خلایق اوزگه تیریکلیک قوروش
اوچون آلکی ،

کونکل قوشی بولوبان مست سیره
کی مردم

قوانچلیک بیله ینگگی زمان ترا نه
سی نی :

«جهانده تینچلیک وصلح خلق ارا
یهشه سین!»

«اولوغ هدفلراوچون ،

«دموکراسی و آزاد لیک بنا سی
اوچون

«گورش ، مبارزه ، ایتار خلق ا را
یهشه سین!»

«ایلدرم»

شعرازیبکی
از شعری جوزجانی
ینگگی ییل

زمانه ای قولی بهرا یسکی بیت نی

او دردی

بیراد ز گایت آچی ،

حیات دفتر بدین .

- اول ایسکی بیت که یازیلگان

... نه لر»

- مچا هده لر ...

خلایق ا بیره تیریکلیک اوچون

مبارزه لر ...

امید سایده فالکن اچیغ تاتر لر ...

قرانفو کیچه ، قرا هاملر ، قرانقش ...

بو کیچه لرده با رون تا سکلر

انظار لر ی ...

بو لر یازیلگانده ور :

- بو ینگگی بیت که ...

- یازیلگای :

او لوغ بیت لر ...

بو بوک ا داده لر دایل ارامؤد تلر .

ا پناهه لیک لر لی تینچلیک ترا نه

لر ی :